

STM/SVO/ETU/MM

16.3.2020

Työ- ja elinkeinoministeriölle

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN
ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE TYÖTTÖMYYSTURVA- JA
VUOROTTELUVAPAAJÄRJESTELMIEN TOIMEENPANON JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI
LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

Pyydettyinä lausuntona luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturva- ja vuorotteluvapaaajärjestelmien toimeenpanon järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (TEM019:00/2019, VN/6449/2019) sosiaali- ja terveysministeriö toteaa seuraavaa.

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriö voi lähtökohtaisesti olla ainakin jossakin määrin samaa mieltä esitysluonnoksen keskeisistä tavoitteista eli siitä, että toteutuessaan ehdotetut muutokset ensinnäkin voivat edistää työ- ja elinkeinotoimistojen mahdollisuuksia keskittyä palvelutoiminnassa työnhakijoiden työllistymisen edistämiseen ja palveluiden tarjoamiseen ja toiseksi ehdotetut muutokset voivat vahvistaa työvoimaviranomaisen roolia työvoima- ja yrityspalveluiden järjestäjänä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo myös, että ehdotetut muutokset voivat edistää joustavaa työttömyysetuuden hakemista ja muuta etuuden saamiseen liittyvää asiointia, kun työnhakijan etuuden saamiseen liittyvä asiointi tapahtuisi pääsääntöisesti vain Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana sitä, että harkintaa edellyttävät seuraamusjärjestelmään liittyvät tehtävät eli korvauksettomia määräaikoja koskevat tehtävät eivät kuulu siirrettävien tehtävien joukkoon.

Siirrettäväksi ehdotettavia tehtäviä koskevista säännöksistä ja ministeriöiden toimialajaosta

Sosiaali- ja terveysministeriö on jo esitysluonnoksen valmistelun aikana todennut katsovansa, että tehtävien siirtäminen edellyttää, että esitysluonnoksessa tarkoitettujen tehtävien (keskeisinä tehtävinä opiskelun ja yritystoiminnan vaikutuksen arviointi) siirtyessä työttömyysturvan maksajien toimeenpantavaksi, myös niiden sovellettavaksi siirtyvät säännökset siirretään sosiaali- ja terveysministeriön toimialalle. Selkeyden vuoksi siirtyvät säännökset tulee sijoittaa työttömyysturvalain 3 lukuun. Koska tätä sosiaali- ja

terveysministeriön jo aiemmin valmistelun aikana esittämää kantaa ei olla huomioitu valmistelussa, sosiaali- ja terveysministeriö vertaa tätä esitystä aiempiin tehtävänsiirtoihin ja toteaa seuraavaa.

TE-toimistojen tehtäviä siirrettiin edellisen kerran työttömyysturvan maksajien vastuulle lailla 1374/2014, jolloin muutokset tulivat voimaan 1.1.2015. Tuolloin työttömyysturvan maksajien ratkaistavaksi siirrettiin eräiden työmarkkinoilla olon esteiden vaikutus työttömyysturva-oikeuteen. Muutoksen taustalla oli pääministeri Kataisen hallituksen rakennepoliittinen ohjelma, jonka perusteella mm. työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä tuli vähentää työttömien oikeusturvaa vaarantamatta karsimalla lausuntomenettelyä, jotta TE-toimistojen resursseja voidaan suunnata tehokkaaseen työnvälitykseen. Kyseisen siirron yhteydessä työttömyysturvan maksajille siirrettäviä tehtäviä koskeva lainsäädäntö siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle. Menettely oli yhteensopiva sen tosiasian kanssa, että sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle siirtyi kyseisiä säännöksiä koskeva toimeenpanon ohjeistaminen ja ennen kaikkea siirtyvien tehtävien toimeenpanoon liittyvä rahoituksen varmistaminen työttömyysturvan maksajille.

Tätä tehtävien siirtoa edelsi työmarkkinatuen ja työvoimakoulutusetuuksien rahoituksen siirto sosiaali- ja terveysministeriöön vuoden 2008 alusta. Samalla myös työmarkkinatukea koskevat säännökset siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriön toimialalle lukuun ottamatta niitä säännöksiä, jotka koskevat eräitä työmarkkinatuen työvoimapolitiittisia rajoituksia.

Esityksessä ehdotettu tehtävien siirto vastaa näitä kahta aiemmin toteutettua tehtävien siirtoa. Siirrettäväksi ehdotetut tehtävät, joissa ratkaistaan oikeus työttömyysturvaan, ovat lähtökohtaisesti sellaisia, joissa ratkaisu voidaan perustaa objektiivisesti todettavissa oleviin seikkoihin, ja jotka eivät näin edellytä laajaa harkintaa. Kokonaisuutena säännöksiä on tarvittaessa mahdollisuus yksinkertaistaa ja soveltamisen ennakoitavuutta tässä yhteydessä edelleen parantaa siten, että oikeus etuuteen ratkaistaisiin yksinomaan objektiivisesti havaittavien seikkojen perusteella. Näin säännökset eivät miltään osin sisältäisi työvoimapolitiittista arviointia, ja oikeus työttömyysetuuteen voitaisiin ratkaista työnhakijan etuushakemuksessa ilmoittamien tietojen perusteella. Tällainen säännösten kehittäminen edistää lainsäädännön läpinäkyvyyttä myös työttömyysturvan saajan kannalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö perustelee kantaansa edelleen myös toimivaltaa koskevalla selkeydellä ja katsoo, että ohjeiden antaminen ja tehtävän hoidon edellyttämän rahoituksen varmistaminen asiassa, jossa ministeriö ei vastaa kyseisten säännösten kehittämisestä, ei ratkaisuna edistä hyvää hallintoa.

Siirtyvien tehtävien rahoituksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että siirtyvien tehtävien rahoituksesta tulee tehdä pysyvä ja määrältään riittävä ratkaisu. Tehtävän hoitamiseen tarkoitettu toimintamääräraha on pysyvästi siirrettävä työ- ja elinkeinoministeriön momentilta sosiaali- ja terveysministeriön momentille. Tämän toimintamäärärahan tulee olla riittävä siirtyvistä tehtävistä huolehtimiseksi.

Toimintamäärärahan osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että esitykseen sisältyvä työ- ja elinkeinoministeriön arvio siirtyvien tehtävien hoitamiseen liittyvästä työmäärästä ja tähän tarvittavasta rahoituksesta eroaa merkittävästi luonnokseen sisältyvistä työttömyysturvan maksajien (Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat) työmäärää koskevista arvioista. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että siirtyvän työmäärän edellyttämä riittävä rahoitus on välttämätöntä turvata sen varmistamiseksi, että siirrosta ei aiheudu resurssien riittämättömyydestä johtuvia viipeitä työttömien etuuksia koskevassa ratkaisutyössä.

Sosiaali- ja terveysministeriö uudistaa valmistelun aikana esittämänsä huolen ja toteaa, että riittämättömät resurssit voivat johtaa siihen, että työttömyysturvan maksajat siirtävät henkilöstöä muiden lakisääteisten tehtävien hoidosta ehdotettujen uusien tehtävien hoitoon. Käytännössä siirrosta toteutuessaan on rahoituksenkin keinoin varmistettava, että kansalaisten oikeus saada ensisijaista, työttömyyteen perustuvaa etuutta ei vaarannu tai viivästy tavalla, joka pidentää etuushakemusten käsittelyaikoja ja vakavimmillaan voi lisätä toimeentulotuen käyttöä.

Sosiaali- ja terveysministeriö uudistaa valmistelun aikana esittämänsä ja toteaa, että lausuntoluonnokseen sisältyvän resurssitarvetta koskevan suuren eron vuoksi siirtyvien tehtävien vaatima työmäärä tulisi arvioida uudelleen hyödyntämällä tarvittaessa ulkopuolista asiantuntemusta ja hyödyntämällä mahdollisimman ajantasaista tietoa siirtyvästä työmäärästä ja siitä, miten laatu esitysluonnoksessa todetulla henkilöresurssilla on toteutunut.

Yhteenveto

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että säännökset, jotka tulisi siirtää sosiaali- ja terveysministeriön toimialle, ovat ne säännökset, joiden soveltamisessa työttömyysturvan maksajat jatkossa olisivat toimivaltaisia viranomaisia. Tämä kanta ei siis koske niitä tehtäviä, jotka edelleen jäisivät työ- ja elinkeinotoimistojen ratkaistavaksi, kuten työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään sisältyvät niin kutsutut karenssisäännökset.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että jos säännöksiä koskevaa toimivaltakysymystä ja riittävää toimeenpanon edellyttämää rahoitusta ei ole

mahdollista jatkovalmistelussa toteuttaa, STM katsoo, että esitysluonnoksessa ehdotettua tehtävien siirtoa ei pidä toteuttaa.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Hallitusneuvos

Marjaana Maisonlahti

JAKELU

TEM kirjaamo
TEM Eeva Vartio
STM kirjaamo

TIEDOKSI

Valtiosihteeri Saira Ruuth
Erityisavustaja Juho Orjala
STM/HAL/Mikko Staff
STM/SVO/SUKA/Minna Liuttu
STM/SVO/SUKA/Susanna Grimm-Vikman
STM/SVO/ETU